

Pražák, Richard

Předmluva

In: Pražák, Richard. *Lajos Kossuth*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1994, pp. 3-8

ISBN 8021009276

Stable URL (handle):

<https://hdl.handle.net/11222.digilib/132154>

Access Date: 20. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MUNI
ARTS

Masarykova univerzita
Filozofická fakulta

Digital Library of the Faculty of Arts,
Masaryk University
digilib.phil.muni.cz

Předmluva

Lajos Kossuth (1802 – 1894) náleží k nejvýznamnějším osobnostem maďarských dějin a je nejpopulárnějším maďarským politikem všech dob. Pocházel ze staré uherské šlechtické rodiny spjaté s územím dnešního Slovenska, svou politickou kariéru zahájil ve 20. letech 19. století v zemplínské župě na severovýchodě Uher a v celonárodním měřítku si vysloužil ostruhy na uherském sněmu v Bratislavě v letech 1832 – 1836 a krátce po něm vydáváním sněmovních časopisů Sněmovní zprávy (Országgyűlési Tudósítások) a Zákonodárné zprávy (Törvényhatósági Tudósítások) a v roce 1837 obhajobou jednoho z vůdců sněmovní mládeže László Lovassyho, začež byl rakouskou vládou od května 1837 do května 1840 tři roky vězněn. Jako redaktor opozičního protivládního listu Pesti Hírlap v letech 1841 – 1844 se stal vůdčí osobností celého maďarského reformního hnutí a na uherském sněmu v letech 1847 – 1848 vystupoval již jako uznávaný vůdce celé uherské protivládní opozice.

Nejslavnějším údobím Kossuthova života byla jeho účast na maďarské revoluci v letech 1848 – 1849. Byl hlavním iniciátorem dvanácti základních požadavků maďarského reformního hnutí na uherském sněmu i při jednání s rakouskou vládou v březnu 1848. Těchto dvanáct požadavků se stalo základem tzv. dubnových zákonů, jež znamenaly právní kodifikaci revolučních vymožeností a vyvrcholení prvního vzestupného údobí maďarské revoluce od března do září 1848, kdy působilo v Uhrách ještě se souhlasem Vídně tzv. odpovědné maďarské ministerstvo, to jest autonomní uherská vláda v čele s předsed-

dou hrabětem Lajosem Batthyánym, jejímž členem byl ve funkci ministra financí také Lajos Kossuth.

Po tak zvaném zářijovém obratu v září 1848, kdy území spravované uherskou revoluční vládou napadla se souhlasem Vídně vojska chorvatského bána Jelačiće, se dostala maďarská revoluce do otevřeného vojenského střetnutí s rakouskou vládou. Lajos Kossuth se ujímá přímého řízení maďarské revoluce a 8. října 1848 se stává předsedou Komise pro obranu vlasti, jež přijímá funkci mezitím rozpuštěné uherské vlády. Kossuth organizuje obranu země proti Habsburkům a má rozhodující slovo i na uherském národním shromáždění, které po dobytí Budína a Pešti Rakušany počátkem ledna 1849 se přestěhovalo do Debrecína. Po jarních úspěších maďarské osvobozené armády vyhláší Kossuth 14. dubna 1849 v Debrecíně detronizaci Habsburků a nezávislost Uher a je zvolen vládařem. Po intervenci vojsk carského Ruska, jež přispěchala v červnu téhož roku na pomoc Rakousku, bojuje maďarská revoluční armáda zoufalý boj s převahou cizích vojsk. Z podnětu Kossuthova se maďarská revoluční vláda obrací 28. června s výzvou o pomoc k národům Evropy. O měsíc později přijímá maďarské národní shromáždění v Segedíně národnostní zákon, který však přichází pozdě, neboť národnostní rozpory, které přerostly od jara 1848 v krvavé srážky mezi nemaďarskými národy Uher a Maďary, nebylo možno překlenout žádným administrativním opatřením.

Po kapitulaci maďarských revolučních vojsk u Világose 13. srpna 1849 odchází Kossuth s řadou svých nejbližších spolupracovníků do emigrace. Po dvouleté internaci v Turecku cestuje do Anglie a Spojených států a všude získává porozumění pro věc maďarské svobody. V letech 1852 – 1859 se usazuje v Londýně, organizuje odtud řadu neúspěšných povstaleckých

akcí v Uhrách, a když dochází k francouzsko – rakouské válce za osvobození Itálie, vkládá své naděje v Napoleona III., od něhož očekává marně také osvobození Uher. Proto přesídluje ještě v roce 1859 do Itálie, kde žije na různých místech až do konce svého života (nejtrvaleji od roku 1865 v Turíně) a stále se aktivně věnuje politice. Po vzniku dualismu a rakousko – uherské monarchie v roce 1867 jsou však jeho naděje na obnovu revoluční situace v Uhrách a dosažení uherské samostatnosti stále méně reálné. Samostatné Maďarsko vzniká více než dvacet let po Kossuthově smrti (zemřel 20. března 1894 v Turíně) nikoli již v podobě mnohonárodnostních Uher jako za života Kossuthova, ale jako převážně etnicky maďarský stát.

V našem prostředí se setkáváme s Kossuthovým jménem častěji až v revolučním roce 1848. Červnový slovanský sjezd v Praze v tomto roce nezbudil pozitivní odezvu u maďarské revoluční vlády, jejíž spojení s všenněmeckým frankfurtským sněmem bylo naopak předmětem kritiky ze strany českých liberálů. Obrat ve vztahu k maďarské revoluci znamenal říjnové povstání ve Vídni a tažení Maďarů proti Windischgrätzovi, jež přineslo i značnou oblibu Kossutha v našem lidovém prostředí, jak to zaznamenal i neznámý čtenář, kritizující články proti maďarské revoluci v Klácelových Moravských novinách, když v Příloze k Moravským novinám z 2. ledna 1849 napsal: „Na Košuta štvete a nepomníte, že on je otec dokonalé svobody a že on celé Rakousko vytrhl z Meternikového (!) Egypta.“ Na stranu maďarské revoluce se přiklonili zvláště čeští radikální demokraté, v jejichž příspěvcích se často objevuje i jméno Kossuthovo (Emanuel Arnold, Válka uherská, Občanské noviny z 9. ledna 1849 aj.). Karel Sabina uveřejnil v prvním čísle časopisu Tábor počátkem května 1849 portréty Bema a Kossutha a pro druhé číslo Tábora, jež mělo vyjít 15.

května 1849, sliboval čtenářům podrobný životopis Kossuthův. Pro zatčení účastníků květnového spiknutí v Praze toto číslo však již nikdy nevyšlo.

Hnutí sympatií k maďarské revoluci vzrostlo v Českých zemích zejména na jaře 1849, kdy nalezlo příznivou půdu dokonce i u části liberálů, a to zvláště v Sedlských novinách, kde již ve 2. čísle z 3. dubna 1849 uveřejnil jejich redaktor Josef Kajetán Tyl stručný životopis Kossuthův. V únoru až v dubnu 1849 se setkáváme v Praze s řadou veřejných projevů sympatií ke Kossuthovi v řadách studentů i prostých občanů. Pod dojmem vítězství maďarských revolučních armád se šířily v dubnu a květnu 1849 po Praze zprávy, že Kossuth v jejich čele vtáhne brzy na Moravu a do Čech. Je skutečností, že již na podzim 1848 schválil Kossuth vyslání uherských revolučních agitátorů na Moravu, aby tam získávali přízeň maďarské revoluci. S projevy lidových sympatií ke Kossuthovi a maďarské revoluci se od podzimu 1848 setkáváme stále častěji zejména na Moravě a ve Slezsku. V moravském folklóru na Hané zakotvila postava Kossutha jako údajného syna Josefa II. a dokonce jako potomka legendárního krále Ječmínka. Zpráva z listu Brünner Zeitung z 13. května 1849, která se nám o tom zachovala, přesvědčivě ukazuje, jak v lidovém prostředí bylo možno sjednotit zdánlivě tak neslučitelné tradice, jako byla tradice velkomoravská (Ječmínek, jak známo, byl ztotožňován s králem Svatoplukem) a novodobá revoluční tradice kossuthovská bez ohledu na to, že to byli právě Maďaři, kteří kdysi vyvrátili Velkou Moravu. V slováckém folklóru na Podluží si až do nejnovější doby podržela svou oblibu píseň Dobře bylo v uherskej krajíně, dokud býval Kossuth pri Budíně.

Kossuthovská tradice byla u nás živá v lidovém prostředí ještě i po celé období Bachovo. Je zajímavé, že i manžel Bože-

ny Němcové Josef Němec byl v padesátých letech 19. století za svého pobytu v Balašských Ďarmotech v Uhrách zbaven svého místa u finanční stráže pro přechovávání obrazu Kossuthova. Z této doby se dochovalo i udání z Luhačovic, kde dámy v lázních nosily medailóny s portrétem Kossuthovým. Podobných zpráv byla celá řada. Naproti tomu je Kossuthova popularita u nás mnohem méně spojena s rokem 1862, kdy zveřejnil svůj plán dunajské konfederace. Velké sympatie v českém prostředí si však Kossuth získal v roce 1871, kdy se jednalo také o česko – rakouské vyrovnání. Kossuth vyjádřil svůj názor na ně zvláště ve třech listech Ignáci Helfymu, redaktoru časopisu Maďarské noviny (Magyar Újság). Již počátkem roku 1848 byl Kossuth přesvědčen o právu Čechů na autonomii a znovu se za toto právo postavil i v roce 1871, kdy zdůraznil i potřebu česko – maďarského porozumění a spolupráce ve sféře politické. Tato Kossuthova iniciativa se setkala v českém prostředí s velmi kladným ohlasem. Kromě soukromých projevů sympatií ke Kossuthovi, jakým byl např. francouzský dopis českého učenice Josefa Kalouska Kossuthovi z Prahy 15. listopadu 1871 (Zemský archiv – Országos Levéltár – v Budapešti, pozůstalost Kossuthova, sign. R 90 I 5358) tu lze uvést zejména české vydání Kossuthových listů Helfymu, jež vydal vlastním nákladem František Sláma pod názvem Košut o české otázce a politice Rakouska vůči Slovanům, v Pešti 1871, tiskem peštské „uhersko – slovenské tiskárny Minervy“.

I v dalších letech se v českém tisku setkáváme se zájmem o životní dílo Kossuthovo, jak o tom svědčí obsáhlejší životopisná studie Jakuba Arbesa Ludvík Kossuth v časopise Osvěta (roč. 14/1884) či stať Adolfa Srba Ludvík Kossuth a česká otázka r. 1871 (Osvěta, roč. 23/1893) a jiné práce. Zdá se, že zájem o Kossutha u nás sílil s rostoucím protirakouským

zaměřením české politiky až po smrti Kossuthově v roce 1894 a vrcholu dosáhl počátkem 20. století. Po smrti Kossuthově vznikla i naše dosud nejpodrobnější práce o Kossuthovi, v naší vědecké literatuře kupodivu zcela neznámá „historicko – politická studie“ Josefa J. Toužimského Ludvík Kossuth a uherský stát (Osvěta, roč. 24/1894, č. 5, str. 441 – 460, č. 6, str. 548 – 562, č. 8, str. 669 – 685, č. 9, str. 814 – 829, č. 10, str. 893 – 912, č. 11, str. 967 – 986, č. 12, str. 1073 – 1090), která se snažila osvětlit úlohu Kossuthovu v rámci uherských i širších středoevropských dějin na podkladě studia velmi rozsáhlé kossuthovské literatury. Dá se říci, že šlo o náš dosud nejzevrubnější Kossuthův životopis.

Vzhledem k tomu, že většina našich dosavadních pokusů o Kossuthovy životopisy – snad jen s výjimkou náročnější studie Josefa J. Toužimského – skončila u publicistických žánrů typu „biografické stati“ Jakuba Arbesa, rozhodl jsem se u příležitosti 100. výročí Kossuthovy smrti v roce 1994 na základě dosavadní literatury a archivních pramenů (zejména Kossuthovy pozůstalosti v Zemském archívu v Budapešti) i současného stavu poznání kossuthovské problematiky napsat poprvé po stu letech populárně vědecký životopis Kossuthův s důrazem na celou Kossuthovu životní dráhu i s poukazem na české souvislosti a ohlas jeho života i díla. Půjde o první původní samostatně vydanou českou práci o Kossuthovi. Využívám k tomu možnosti, jež dává Masarykova univerzita ve své edici Věda do kapsy a také okolnosti, že Dějiny Maďarska vydané Masarykovou univerzitou v roce 1993 vzbudily pozitivní ohlas nejen v odborných časopisech, ale také u nejvyšších českých i maďarských státních představitelů (Árpád Göncz, György Szabad, Milan Uhde).